

Використана література:

1. Венгер Л. А. Педагогика способностей. – М., 1973. – 117 с.
2. Киреев В. И. Психология способностей к изобразительной деятельности. – М.: Изд-во АПН РСФСР, 1959. – 302 с.
3. Костюк Г. С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості / під ред. Л. М. Проколієнко. – К.: Радянська школа, 1989. – 608 с.
4. Методика навчання і наукових досліджень у вищій школі: навч. посібник / за ред. С. У. Гончаренка, П. М. Олійника. – К.: Вища школа, 2003. – 323 с.
5. Миропольська Н. Є. Естетичне і художнє: логіка педагогічного взаємозв'язку // Педагогіка і психологія творчої особистості: проблеми і пошуки: збірник наук. праць / редкол. Т. І. Сущенко та ін. – Київ-Запоріжжя. – Вип. 21. – С. 274-277.
6. Михайлова М. Л. Виховання естетичної культури старшокласників (на матеріалі творів світового мистецтва): дис. ... канд. пед. наук. 13.00.07 / Теорія і методика виховання/ Інститут проблем виховання АПН України. – К., 2001. – 215 с.
7. Лозовецька В. Т. Проблеми професійної компетентності викладача в сучасних соціально-економічних умовах // Дидактика професійної школи: збірник наукових праць. – Хмельницький: ХНУ, 2005. – Вип. 3. – С. 52-56.
8. Рагозіна В. Особистісно-орієнтований підхід до діагностики розвитку учнів у процесі художньо-естетичного виховання // Рідна школа. – 2001. – № 1. – С. 50-52.
9. Хуторской А. В. Ключевые компетенции как компонент личностно ориентированной парадигмы образования // Народное образование, 2003. – № 2. – С. 58-64.

Кучер С. Формирование художественной культуры студентов как составляющей профессиональной компетентности будущих учителей технологий.

В статье рассматривается сущность понятия “художественная культура” и ее близость с “эстетической культурой”. Предлагаются способы формирования и критерии оценивания уровня художественной культуры у студентов технологического-педагогического факультетов.

Ключевые слова: художественная культура, эстетическая культура, профессиональная компетентность.

Kucher S. The formation of the art culture of students as the component part of the professional competence of the future teachers of technology.

The article deals with the essence of the concept of “art culture” and its affinity to the “aesthetic culture”. The methods of formation and the criteria for assessing the level of art culture of the students of technological and pedagogical faculties are offered.

Keywords: art culture, aesthetic culture, professional competence.

Левченко Н. Г.
Інституту педагогіки НАПН України

ФОРМУВАННЯ ФАХОВОГО ПОНЯТІЙНО-ТЕРМІНОЛОГІЧНОГО АПАРАТУ – КЛЮЧОВИЙ КОМПОНЕНТ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті запропоновано доповнити складові професійної компетентності майбутніх учителів технологій відсутнім компонентом – сформованістю фахового понятійно-термінологічного апарату.

Ключові слова: фаховий понятійно-термінологічний апарат, професійна компетентність, майбутні учителі технологій, професійна підготовка майбутніх учителів технологій.

Вищі педагогічні навчальні заклади мають значний досвід професійної підготовки майбутніх фахівців у галузі технологій. Однак, докорінні зміни в змісті технологічної освіти, реформування українського суспільства значною мірою вплинули на характер і

зміст професійної підготовки вчителів технологій. На сучасному етапі реформування держави відбувається оновлення всіх напрямів життєдіяльності суспільства, реалізуються завдання Національної доктрини розвитку освіти України у XXI столітті та програми “Вчитель”.

Об’єктивний рівень професійної підготовки майбутніх учителів технологій визначається сформованістю їхньої професійної компетентності, одним з ключових компонентів якої є знання фахового понятійно-термінологічного апарату. Вирішення завдань фахової підготовки вчителя технологій потребує розв’язання низки проблем, однією з яких є підготовка у відповідних соціокультурних умовах педагогів, які повинні забезпечувати ефективну діяльність загальноосвітньої школи, формувати особистість учня на засадах національних морально-духовних цінностей.

У сучасній педагогічній науці є ряд дисертаційних досліджень, присвячених проблемам підготовки вчителя трудового навчання: Н. Знамеровської, Н. Кардаш, А. Касперського, М. Корця, В. Кузьменка, Є. Кулика, В. Курок, З. Кучер, Г. Мамус, С. Павх, В. Сидоренка, О. Сидоренка, Д. Тхоржевського та інших.

Проблема формування професійної компетентності вчителя досліджувалась вітчизняними і зарубіжними науковцями, зокрема, В. Адольфом, Т. Браже, С. Будакою, М. Кабардовою, О. Шияном, Д. Брителю, Р. Квасниці, В. Ландшеєром, П. Мерсером, М. Робінсоном та ін.

Мета статті – доповнити складові професійної компетентності майбутніх учителів технологій відсутнім компонентом – сформованістю фахового понятійно-термінологічного апарату.

Вагомим напрямом фахової підготовки майбутніх учителів технологій є вироблення в них уміння самостійно поповнювати і творчо застосовувати набуті знання в різних педагогічних ситуаціях, формування особистості, яка відзначалася б свідомим ставленням до виконання функціональних обов’язків, високою професійною компетентністю, здатної до саморозвитку і самореалізації.

Погляди науковців щодо визначення поняття “професійна компетентність” дуже різняться. Зокрема, В. Адольф стверджує, що “професійна компетентність – це складне утворення, що вміщує комплекс знань, умінь, властивостей і якостей особистості, що забезпечують варіативність, оптимальність та ефективність побудови навчально-виховного процесу” [1, с. 118].

Нам імпонує визначення В. Кричевського, що розглядає професійну компетентність як сукупність певних ознак: наявність знань для успішної діяльності; усвідомлення значущості вказаних знань для майбутньої професійної діяльності; набір операційних умінь; володіння алгоритмами вирішення професійних завдань; здатність до творчості у вирішенні професійних завдань [2, с. 67].

Відсутня й однастайна точка зору щодо видів професійної компетентності. Розрізняють спеціальну, соціальну, особистісну, індивідуальну, екстремальну; соціально-психологічну, що включають комунікативну, перцептивну (когнітивну) компетентності, а також знання у галузі поведінки та взаємодії людей – міжособистісна компетентність; аутопедагогічну компетентність вчителя; компетентність у спілкуванні; конфліктологічну компетентність, управлінську компетентність.

Розглядаючи природу комунікативної компетентності, як одного з видів професійної компетентності, з’ясовуємо, що цей вид компетентності був предметом вивчення психологів: Г. Андреєвої, Ю. Ємельянова, Л. Петровського, Ю. Жукова та ін.

Г. Андреєва комунікативну компетентність розуміє як здатність установлювати й підтримувати необхідні контакти з іншими людьми. До складу компетентності, з її точки зору, включається деяка сукупність знань, умінь і навичок, що забезпечують ефективне протікання комунікативного процесу [5]. З позиції Ю. Ємельянова, комунікативна

компетентність – це досвід, що розвивається і значною мірою усвідомлюється в ході спілкування між людьми, що формується й актуалізується в умовах безпосередньої людської взаємодії [71]. Поділяючи ідеї Ю. Ємельянова, Л. Петровська зазначає, що “процес удосконалення комунікативної компетентності неправомірно відривати від загального розвитку особистості. [165, с.15]. За Ю. Жуковим, комунікативна компетентність – це система внутрішніх засобів регуляції комунікативних дій. В її структурі він виділяє орієнтовну частину, виконавчу частину й внутрішні засоби діяльності [79].

Виходячи з сутності професійної компетентності, що є складовою частиною професіоналізму й реалізується на соціальному, особистісному й індивідуальному рівнях професійної діяльності, яким відповідають соціальна, особистісна й індивідуальна компетентності; їхня сформованість виступає підставою й умовою для успішної реалізації спеціальної компетентності. Комунікативна компетентність, як складова соціальної компетентності, містить у собі властивості перцептивної, конфліктологічної, міжособистісної й управлінської компетентностей і реалізує прикладні (ситуативні) аспекти спеціальної професійної діяльності.

Звертаючись до професіоналізму як сукупності психофізіологічних, психічних та особистісних змін, які відбуваються в людині у процесі оволодіння знаннями та довготривалої діяльності, що забезпечують якісно новий, вищий рівень вирішення складних професійних завдань. Професіоналізм охоплює набір професійних властивостей та якостей особистості педагога, що відповідають вимогам учительської професії; володіння необхідними засобами, що забезпечують не тільки педагогічний вплив на вихованця, але і взаємодію, співробітництво та співтворчість з ним.

З-поміж професійних властивостей і якостей особистості педагога виокремлюємо професійні знання і вміння. У контексті піднятої проблеми вважаємо, що одним із складових елементів професійних знань є знання фахового понятійно-термінологічного апарату, а професійних умінь – вільне оволодіння фаховим понятійно-термінологічним апаратом.

З метою з'ясування компонентів професійної компетентності майбутнього вчителя технологій звернулися до досліджень Т. Кравченко і Г. Лук'яненко, що розглядали проблеми підготовки майбутніх учителів з кулінарії.

У дослідженні Т. Кравченко серед завдань фахової підготовки вчителя наведені, зокрема, такі: розкрити стан та перспективи розвитку масового харчування; забезпечити майбутнього вчителя теоретичними і практичними знаннями і вміннями з технології приготування харчових продуктів; підготувати студентів за фахом з метою забезпечення їх діяльності під час технологічних практик; надати майбутньому вчителю економічну орієнтацію в переробці та довготривалому збереженні, реалізації продуктів харчування сільськогосподарської сировини [105, с. 78].

Як бачимо, дослідниця більше звертає увагу на технологічну підготовку вчителя, але поза її увагою залишається методична його підготовка. Пропонуємо конкретизувати другий пункт завдань, а саме: забезпечити майбутнього вчителя теоретичними і практичними знаннями і вміннями з технології приготування харчових продуктів, знаннями фахової термінології з кулінарії і вміннями застосовувати ці знання у професійній діяльності.

Підсумовуючи дослідниця зазначає, що студенти повинні володіти знаннями і вміннями, що передбачені для опанування учнями професійно-технічних училищ, загальноосвітньої школи, і частиною знань і вмінь, які отримують студенти технологічного вузу та кулінари, що формуються в процесі виробничої практики.

Серед цілого переліку знань і відповідно умінь, якими, на думку Т. Кравченко, мають володіти майбутні вчителі технологій з кулінарії, на жаль, відсутні знання

відповідної фахової термінології, як невід'ємного компонента професійної компетентності вчителя.

До складових професіоналізму майбутніх учителів технологій з кулінарії, запропонованих у дослідженні Т. Кравченко, пропонуємо додати наступне: володіє і оперує фаховими поняттями з кулінарії, може встановити зв'язки між ними; використовує довідкову літературу для поповнення власного понятійно-термінологічного апарату; вміє добирати фахові поняття при підготовці планів-конспектів уроків з кулінарії; може узагальнити здобуті знання з фахової термінології; формує в учнів фахові поняття з кулінарії відповідно до тих тем, що підлягають вивченню; вчить учнів розрізняти фахові кулінарні поняття, встановлювати зв'язки між ними і оперувати вже сформованими поняттями.

Розв'язанню проблеми підготовки майбутнього вчителя технологій до формування культури праці у учнів присвячене дослідження Г. Лук'яненко. Нею виділена сукупність знань і вмінь, які необхідно сформувати у майбутніх учителів трудового навчання при опануванні дисципліни "Культура харчування". У переліку знань майбутнього вчителя технологій дослідниця зазначає про знання деяких фахових понять з кулінарії, зокрема: "сировина", "напівфабрикат", "готова продукція", "технологічний процес".

Але ж для сформованості понятійно-термінологічного апарату наявність цих знань є недостатньою.

Поділяючи погляди Т. Кравченко і Г. Лук'яненко щодо компонентів професійної підготовки майбутніх учителів технологій, пропонуємо додати до них ще одну складову – це сформованість понятійно-термінологічного апарату з кулінарії.

Під сформованістю понятійно-термінологічного апарату у майбутнього вчителя трудового навчання з кулінарії ми розуміємо володіння фаховими поняттями з кулінарії на високому рівні, що проявляється у вільному оперуванні фаховими поняттями, встановленні зв'язків між ними, узагальненні знань фахових понять; регулярному поповненні знань понять у довідковій і навчальній літературі; застосуванні фахової термінології у професійній діяльності; у розробці навчальних завдань із використанням фахових понять.

Висновок. Отже, доповнивши складові професійної компетентності майбутніх учителів технологій відсутнім компонентом – сформованістю фахового понятійно-термінологічного апарату, вважаємо, що професійна компетентність майбутніх учителів технологій являє сукупність певних ознак, які визначають рівень професіоналізму фахівця даної сфери, а саме: наявність спеціальних знань для успішної діяльності, зокрема, і фахового понятійно-термінологічного апарату; усвідомлення значущості цих знань для майбутньої професійної діяльності; наявність відповідних до знань операційних умінь; вирішення професійних завдань, спираючись на відповідні знання і вміння; застосування елементів творчості у вирішенні професійних завдань.

Проведене дослідження засвідчило, що визначені ознаки професійної компетентності майбутніх учителів технологій трансформуються і на фахівців інших спеціальностей, не лише педагогічних, де сформованість фахового понятійно-термінологічного апарату є ключовим компонентом, визначаючим рівень сформованості цієї компетентності.

Використана література:

1. *Адольф В. А.* Профессиональная компетентность современного учителя : монография / Красноярский гос. университет / В. А. Адольф. – Красноярск : КрГУ, 1998. – 286 с.
2. *Кричевский В. Ю.* Профессиограмма директора школы. Проблемы повышения квалификации руководителей школ / В. Ю. Кричевский. – М. : Педагогика, 1987. – 212 с.
3. *Андреева Г. М.* Социальная психология : [учебн. пособие для вузов] / Г. М. Андреева. – М. : Аспект Пресс, 2000. – 375 с.

4. Емельянов Ю. Н. Активное социально-психологическое обучение / Ю. Н. Емельянов. – Л. : ЛГУ, 1985. – 168 с.
5. Петровская Л. А. Компетентность в общении. Социально-психологический тренинг / Л. А. Петровская. – М. : Изд-во МГУ, 1989. – 216 с.
6. Жуков Ю. М. Проблема диагностики социально-перцептивной компетентности / Ю. М. Жуков, Л. А. Петровская // Активные методы обучения педагогическому общению и его оптимизации. – М., 1983. – 98 с.
7. Кравченко Т. В. Підготовка вчителя трудового навчання з основ кулінарії : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.02 / Тамара Василівна Кравченко. – Умань, 1998. – 195 с.

Левченко Н. Г. Формирование специального понятийно-терминологического аппарата – ключевой компонент профессиональной компетентности будущих учителей технологий

В статье предложено дополнить составляющие профессиональной компетентности будущих учителей технологий отсутствующим компонентом – сформированностью специального понятийно-терминологического аппарата.

Ключевые слова: специальный понятийно-терминологический аппарат, профессиональная компетентность, будущие учителя технологий, профессиональная подготовка будущих учителей технологий.

Levchenko N. G. Forming of professional technology concepts and terminology as a key component of professional competence of the future technology teachers Teaching Science.

In this paper is consider the components of professional competence of technology teachers content and professional terminology.

Keywords: professional concepts and terminology, professional competence, future technology teachers, training future teachers of technology.

Лихолат О. В.

Слов'янський державний педагогічний університет

“ОСНОВИ СПОЖИВЧИХ ЗНАТЬ” В ЦИКЛІ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГІЇ, СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ “ОСНОВИ ДОМАШНЬОГО ГОСПОДАРЮВАННЯ”

У статті розглянуті питання змісту та педагогічних механізмів реалізації споживчої освіти при підготовці вчителя технології.

Ключові слова: споживча освіта, основи споживчих знань, споживчі знання.

Сьогодні в Україні споживча освіта вбачається невід'ємною складовою системи підготовки молодих людей до життя, складовою процесу соціалізації нового покоління нації в державі з ринковою економікою [3]. Це пов'язане з незворотними процесами демократизації нашого суспільства, прагненням нашої країни до Європейської інтеграції, входженням України в травні 2008 року до Світової організації торгівлі, процесами глобалізації у світі.

Нові виклики суспільства, перед якими постає сьогодні наша країна та система світи взаємопов'язані між собою. Освіта має бути практичною, конкретною, повинна впливати на поведінку і прагнення підростаючого покоління громадян. Вчитель технології, спеціалізації “Основи домашнього господарювання”, як ніхто інший повинен бути обізнаним у тонкощах споживчої освіти. Адже саме цей вчитель на заняттях може і повинен вчити дітей здійснювати обміркований споживчий вибір товарів та послуг у повсякденному житті, а також планувати власний бюджет та витрати.

За останні роки, починаючи з 1999 року, в Україні зроблені передумови для активного впровадження споживчих знань в систему освіти, систему підготовки молодого покоління